

Ref 52

En syntetisk option som en anställd förvärvar från arbetsgivaren kan behandlas som värdepapper vid beskattningen, även om arbetsgivaren har rätt att återköpa optionen till marknadsvärde om den anställde lämnar sin anställning.

10 kap. 1 § första stycket, 8 § och 11 § första stycket samt 11 kap. 1 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229)

Högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 12 december 2022 följande dom (mål nr 6234-21).

Bakgrund

1. En anställd som förvärvar värdepapper från sin arbetsgivare på förmånliga villkor beskattas för förmånen i inkomstslaget tjänst det år då förvärvet sker. Värdeförändringar efter förvärvet beskattas i inkomstslaget kapital. Ett förvärv av värdepapper mot marknadsmässig ersättning föranleder ingen beskattning alls vid förvärvstidpunkten och värdeförändringar efter förvärvet beskattas även då i inkomstslaget kapital.

2. Syntetiska optioner är optioner som ger innehavaren en rätt att vid en framtida tidpunkt få ett på visst sätt beräknat kontantbelopp. Syntetiska optioner som en anställd förvärvar på grund av sin tjänst kan behandlas som värdepapper vid beskattningen om optionerna kan överlåtas fritt och inte är villkorade av fortsatt anställning. En konsekvens av att optionerna behandlas som värdepapper är som nämnts att värdeförändringar efter förvärvet beskattas i inkomstslaget kapital.

3. Om syntetiska optioner som förvärvas av en anställd från arbetsgivaren inte uppfyller förutsättningarna för att behandlas som värdepapper anses däremot att all värdeförändring på optionerna fram till dess att de säljs eller löses in ska beskattas i inkomstslaget tjänst. Om optionerna stiger i värde efter förvärvet så kommer den värdeökningen således att beskattas i inkomstslaget tjänst.

4. Under 2011 förvärvade P.R. syntetiska optioner mot marknadsmässig ersättning från moderbolaget till hans arbetsgivare. Optionerna kunde fritt lösas in under en viss tid och gav P.R. en rätt att vid inlösen få ett belopp motsvarande skillnaden mellan marknadsvärdet på aktierna i bolaget och ett på förhand bestämt lösenpris. Om P.R. överlät optionerna hade bolaget förköpsrätt och om han lämnade sin anställning hos koncernen hade bolaget rätt till

återköp. Ersättningen i båda dessa fall skulle motsvara optionernas marknadsvärde vid den tidpunkt då bolaget köpte optionerna.

5. P.R. löste in sina optioner under 2016. I sin inkomstdeklaration för det året redovisade han skillnaden mellan det belopp han erhöll och det pris han betalat för optionerna i inkomstslaget kapital. Skatteverket ansåg att optionerna inte kunde behandlas som värdepapper och beslutade att den inkomst som P.R. hade tagit upp i inkomstslaget kapital i stället skulle beskattas i inkomstslaget tjänst.

6. Förvaltningsrätten i Stockholm avslag P.R:s överklagande dit. Förvaltningsrätten ansåg att villkoret om att bolaget hade rätt att återköpa optionerna om P.R. avslutade sin anställning medförde att han inte hade någon ovillkorlig rätt att behålla optionerna vid anställningens slut. Villkoret innefattade därför, menade domstolen, ett krav på fortsatt anställning för att han skulle få behålla redan förvärvade optioner och innebar att optionerna inte kunde behandlas som värdepapper.

7. P.R. överklagade till Kammarrätten i Stockholm som gjorde samma bedömning som förvaltningsrätten och avslag överklagandet.

Yrkanden m.m.

8. P.R. yrkar att han ska beskattas i enlighet med sin inkomstdeklaration för 2016 samt att han ska beviljas ersättning för kostnader i kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen med 97 500 kr, varav 19 790 kr hänför sig till processen i kammarrätten.

9. Skatteverket anser att överklagandet ska avslås och att en skälig ersättning för kostnader för ombud i Högsta förvaltningsdomstolen kan uppskattas till 50 000 kr.

Skälen för avgörandet

Frågan i målet

10. Frågan i målet är om syntetiska optioner som en anställd förvärvar från arbetsgivarens moderbolag – på villkor att bolaget har rätt att återköpa optionerna till marknadsvärde om den anställde lämnar sin anställning – ska behandlas som värdepapper vid beskattningen.

Rättslig reglering m.m.

11. Till inkomstslaget tjänst räknas enligt 10 kap. 1 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229) inkomster på grund av tjänst till den del de inte ska räknas till inkomstslaget näringsverksamhet eller kapital. Enligt 11 kap. 1 § första stycket ska löner, arvoden, kost-

nadersättningar, pensioner, förmåner och alla andra inkomster som erhålls på grund av tjänst tas upp som intäkt, om inte något annat särskilt anges.

12. Av den s.k. värdepappersregeln i 10 kap. 11 § första stycket framgår att om den skattskyldige på grund av sin tjänst förvärvar värdepapper på förmånliga villkor, ska förmånen tas upp som intäkt av tjänst det beskattningsår då förvärvet sker. Förvärv av värdepapper som sker mot marknadsmässig ersättning föranleder däremot ingen beskattning vid förvärvstidpunkten. En senare avyttring beskattas i inkomstslaget kapital enligt bestämmelserna om kapitalvinster och kapitalförluster i 44 kap.

13. Om det som förvärvas inte utgör ett värdepapper enligt värdepappersregeln gäller huvudregeln i 10 kap. 8 §. Där anges att inkomster ska tas upp som intäkt det beskattningsår då de kan disponeras eller på något annat sätt kommer den skattskyldige till del. Huvudregeln innebär att vid förvärv av syntetiska optioner som inte uppfyller förutsättningarna för att behandlas som värdepapper ska värdeförändringar efter förvärvet beskattas i inkomstslaget tjänst (se RÅ 2007 not. 177).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Skattefrågan

14. Syntetiska optioner som en skattskyldig förvärvar på grund av sin tjänst kan som nämnts behandlas som värdepapper vid beskattningen om optionerna kan överlåtas fritt och inte är villkorade av fortsatt anställning (se HFD 2016 ref. 68 och där gjorda hänvisningar till tidigare rättsfall).

15. Av praxis framgår vidare att villkor som innebär att förvärvade optioner förfaller och inte kan utnyttjas om innehavaren lämnar sin anställning medför att de inte anses utgöra värdepapper vid beskattningen (se HFD 2021 ref. 67, punkt 19 med hänvisningar).

16. Skatteverket anser att en återköpsrätt när anställningen upphör innebär att innehavaren inte har en ovillkorlig rätt att behålla redan förvärvade optioner. Om återköpet genomförs förlorar innehavaren rätten att utnyttja optionerna under deras återstående löptid och går därmed miste om eventuell värdeökning. Enligt Skatteverket medför villkoret om återköp därför att de nu aktuella syntetiska optionerna inte ska behandlas som värdepapper.

17. I rättsfallet HFD 2021 ref. 67 prövade Högsta förvaltningsdomstolen vilken betydelse ett villkor om återköp vid avslutad anställning skulle kunna ha för bedömningen av en köptionskaraktär av värdepapper. Innehavaren hade i det fallet rätt till marknadsmässig ersättning vid återköp och uteblivet återköp ledde inte till att optionerna förföll. Vid sådant förhållande ansåg Högsta

förvaltningsdomstolen att villkoret om återköp inte innebär att köptionerna förlorade sin karaktär av värdepapper.

18. Skatteverket anser dock att rättsfallet saknar betydelse för bedömningen av om en syntetisk option är att betrakta som ett värdepapper i motsvarande situation. Myndigheten menar att för att en syntetisk option som förvärfvas från arbetsgivaren ska ses som ett värdepapper måste vissa avtalsvillkor vara uppfyllda. När det däremot gäller en köption så är frågan snarare vilka villkor som gör att denna förlorar sin karaktär av värdepapper. Det är alltså inte en identisk prövning som ska göras.

19. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening finns emellertid inte skäl att i nu aktuellt hänseende göra skillnad mellan köpoptioner och syntetiska optioner. Även i förevarande fall föreligger en rätt till marknadsmässig ersättning om moderbolaget påkallar återköp och uteblivet återköp leder inte till att optionerna förfaller. De syntetiska optionerna ska därför behandlas som värdepapper vid beskattningen.

20. Beskattningen av värdeförändringen efter förvärvet ska således ske i inkomstslaget kapital i enlighet med P.R:s yrkande och redovisning i inkomstdeklarationen för 2016. Hans överklagande ska därmed bifallas.

Ersättning för kostnader

21. P.R. har fått bifall till sitt överklagande och målet avser en fråga som är av betydelse för rättstillämpningen. Han har därför rätt till ersättning för kostnader som han skäligen har behövt för att ta till vara sin rätt.

22. I den kostnadsspecifikation som har lämnats in finns uppgifter om antal nedlagda timmar och timkostnad för var och en av de personer som har utfört arbete. Det framgår emellertid inte vilka arbetsåtgärder som har utförts eller hur lång tid varje åtgärd har tagit. Därtill kommer att de inlagor som ombudet har gett in till Högsta förvaltningsdomstolen innan prövningstillstånd meddelades är identiska med inlagorna i fyra andra mål som getts in till domstolen av samma ombud. Hur ombudskostnaderna fördelar sig mellan målen har inte specificerats.

23. Underlaget uppfyller därmed inte de krav som ställs på en kostnadsspecifikation (jfr HFD 2019 ref. 16). En sammantagen skälighetsbedömning av hela det utförda arbetet måste därför göras. Vid denna bedömning finner Högsta förvaltningsdomstolen att P.R. bör medges ersättning med sammanlagt 60 000 kr för kostnaderna i kammarrätten och Högsta förvaltningsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen bifaller överklagandet, upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att P.R:s inkomst från inlösen av syntetiska optioner ska beskattas i inkomstslaget kapital.

Högsta förvaltningsdomstolen beviljar P.R. ersättning för kostnader med 60 000 kr.

I avgörandet deltog justitieråden *Ståhl, Classon, Askersjö, von Essen* och *Medin*. Föredragande var justitiesekreteraren Tobias Andersson.

Förvaltningsrätten i Stockholm (2020-11-23, ordförande Mauritzon):***Frågan om inkomstslag***

Det finansiella instrument som är i fråga i målet är s.k. syntetiska optioner. Enligt föreliggande optionsavtal ger optionerna innehavaren en rätt att vid en framtida tidpunkt få ett penningbelopp från det utställande bolaget som motsvarar skillnaden mellan marknadsvärdet på den underliggande tillgången och ett på visst sätt beräknat lösenpris. P.R. har erbjudits dessa optioner i sin tjänst som ett led i ett incitamentsprogram. Det har inte framkommit annat än att P.R. förvärvat optionerna till marknadspris.

Frågan i målet är inledningsvis om vinsten från de av P.R. förvärvade syntetiska optionerna ska beskattas i inkomstslaget kapital eller i inkomstslaget tjänst.

Någon närmare definition av begreppet värdepapper finns inte i vare sig den skatterättsliga eller den civilrättsliga lagstiftningen. Av praxis framgår dock att syntetiska optioner som en skattskyldig förvärvar på grund av sin tjänst, i vissa fall, kan utgöra värdepapper. Förutsättningen för detta är att optionerna är fritt överlåtbara och inte villkorade av fortsatt anställning (se bl.a. RÅ 1997 ref. 71 och RÅ 2000 not. 47). När ett utnyttjande av optionerna förutsätter att innehavaren fortfarande är anställd har optionerna däremot inte ansetts ha karaktär av värdepapper (RÅ 2007 not. 177).

I det nu aktuella optionsavtalet finns en punkt som ger P.R. möjlighet att fritt överlåta optionerna till någon annan men med förköpsrätt för utfärdaren eller av denne anvisad person. Ett sådant förköpsförbehåll är i sig inget hinder mot att optionerna i fråga ska anses som värdepapper (jfr RÅ 1997 ref. 71).

En annan punkt i avtalet anger emellertid att utfärdaren, dvs. arbetsgivaren, har rätt att återköpa optionerna om P.R. avslutar sin anställning. Sistnämnda punkt medför att P.R. inte har någon ovillkorlig rätt att behålla redan förvärvade optioner vid anställningens slut. Han har i stället endast rätt att behålla optionerna fram till slutdagen om han stannar kvar i bolaget. Ett sådant villkor som innefattar ett krav på fortsatt anställning för att behålla redan förvärvade optioner innebär enligt förvaltningsrättens

mening att optionen inte kan anses vara ett värdepapper (jfr HFD 2016 ref. 68). Att utfärdaren väljer att inte utnyttja sin rätt enligt denna avtalspunkt ska enligt förvaltningsrättens bedömning inte medföra att optionerna ändrar karaktär. Det förhållandet att villkoret eventuellt kan falla bort i det specifika fallet när en utomstående har förvärvat optionen föranleder inte heller någon annan bedömning (se även Kammarrätten i Stockholms dom den 9 september 2014 i mål nr 6105-13).

Förvaltningsrätten anser därmed att de i målet aktuella syntetiska optionerna är av sådan karaktär att de inte kan anses utgöra värdepapper. P.R:s vinst från utnyttjande av optionerna ska därför beskattas i inkomstslaget tjänst.

Frågan om beskattningstidpunkten

Eftersom de i målet aktuella syntetiska optionerna inte är att betrakta som värdepapper i skatterättslig mening, och det inte heller är fråga om personaloptioner, ska beskattning ske enligt huvudregeln i 10 kap. 8 § inkomstskattelagen. Där anges att inkomster ska tas upp som intäkt det beskattningsår då de kan disponeras eller på något annat sätt kommer den skattskyldige till del.

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett förhandsbesked, RÅ 2007 not. 117, gällande syntetiska optioner klargjort att dessa inledningsvis ska beskattas det beskattningsår kvalifikationstiden löper ut, dvs. när den skattskyldige först kan disponera över värdet av optionerna. Den skattskyldige ska i detta skede endast beskattas för det belopp som motsvarar vad denne skulle kunna få ut vid ett utnyttjande av optionerna vid denna tidpunkt. Vid ett efterföljande faktiskt utnyttjande av optionerna ska den skattskyldige beskattas för den inlösenbelopp denne mottagit, men med hänsyn till den beskattning som redan kan ha skett vid kvalifikationstidens utgång (jfr även RÅ 1994 not. 41 och RÅ 2003 not. 41).

Kvalifikationstiden för de av P.R. förvärvade syntetiska optionerna löpte ut den 31 december 2013. Av utredningen i målet har inte framkommit annat än att P.R. inte till någon del har beskattats för värdet av optionerna avseende det beskattningsåret. Med hänsyn till att någon beskattning av optionerna inte skett vid kvalifikationstidens utgång anser förvaltningsrätten att det varit korrekt av Skatteverket att beskatta P.R. för hela vinsten som hänförs till optionerna under beskattningsåret 2016. Överklagandet ska därför avslås.

– Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

Kammarrätten i Stockholm (2021-08-13, Hemmingsson, Mathiasson och Sköld):

Det som P.R. har fört fram i kammarrätten och det som i övrigt framgår av utredningen i målen ger inte kammarrätten anledning att göra någon annan bedömning än den som förvaltningsrätten har gjort. Överklagandet ska därför avslås.

Kammarrätten har avslagit P.R:s överklagande. Målet avser inte en fråga som är av betydelse för rättstillämpningen och det har inte heller kommit fram att det finns synnerliga skäl för ersättning. Ansökan om ersättning för kostnader i kammarrätten ska därför avslås.

HFD 2022

Ref 52

– Kammarrätten avslår överklagandet och ansökan om ersättning för kostnader.